

Mitt i Livet

Västanfors Västervåla församlings tidning

nr 3/2010

Tema miljö

Miljö handlar om både natur och människor

Miljöfrågor handlar inte bara om att sopsortera och kompostera för att vara rädd om naturen. Det handlar också om människors rätt att leva ett bra liv, både här i Sverige och i andra delar av världen. Att hitta långsiktiga lösningar till förmån för en hållbar utveckling i alla länder, som inte utarmar jordens resurser är livsnödvändigt. Är det rimligt att vi här i Sverige lever i ett konsumtionssamhälle med hög levnadsstandard om det sker på bekostnad av människors resurser och möjligheter i andra delar av världen?

Vad är egentligen bra miljö? Mitt i livet har ställt frågor om arbetsmiljö till några företag i Fagersta. Vi har också frågat några fagerstabor vad som är bra miljö för dem. Finns det bra miljö för själen? I kyrkan menar vi att det är viktigt för människor att vila ibland, att stanna upp och vårda den själsliga miljön. Det är nödvändigt att reflektera över hur vi lever våra liv.

Var och en kan bidra med det man har möjlighet till utifrån sina förutsättningar. Ingen kan göra allt, men alla kan göra något.

*Cecilia Kjellin Eriksson,
redaktör*

Cykla till jobbet!

Klockan ringer 05.10. I mitt sömniga tillstånd kan jag bara tänka "stäng av, ställ om". Jag kan ju faktiskt sova en timme till. Men... nej jag ska upp nu. Jag kliver upp och tittar på termometern. Den visar 12 grader varmt ute. Det är bra. Sen går jag sömnig och frusen ner till tvättstugan. Där ligger kläderna på rad på strykbrädan; shorts, linnet och jackan. Jag är glad att det är så pass varmt nu att jag slipper sätta på mig underställ och tjocka vantar. Sen tar jag på mig strumpor och en sjal över huvudet. Klockan 05.40 är jag klar med morgonbestyren. Jag tar på mig hjälmen och hoppar på cykeln. Jag rullar ut för backen. Nu känns det riktigt kyligt och jag får gåshud över hela kroppen och huttrar, men efter 500 meter är det borta. Jag tittar ut över sjön. Den ligger spegelblank och jag ser solens strålar färga trädtopparna med sin rödgula färg. Fabriken på Oljeön står där tyst och stilla och ruvar på många hemligheter från svunna tider. Öarna ligger där ute som små gröna duniga bollar. I fjärran ser man den stora skogen med höga berg. Ängelsberg är så vackert!

Framför mig har jag nu 15 kilometers cykling till jobbet i Fagersta. Vägen är trevligt kurvig och kuperad. Jag känner igen varenda kurva och vartenda litet gupp. Morgonen är underbar och bjuder på soluppgång och fågelsång. I Ombenning ligger morgondimman trolskt över åkrarna. Här har jag fått upp värmen rejält. Cykeln glider tyst fram över asfalten och det enda som hörs är när jag byter växlar. Favoriten är högsta växeln i utförsbacken vid

Sundbo. Jag böjer mig framåt och nästan lägger hakan på styret, jag trampar allt vad jag orkar och det susar i öronen av den höga farten. Jag tänker att jag kommer att flyga som en vante om det hoppar ut ett djur på vägen. Sen kan jag glida upp för halva backen som väntar därefter, växla ner och trampa vidare. Jag kollar klockan, 06.13. Jag är nöjd!

Vid stadsgränsen förändras ljudet av cykeln mot den släta asfalten som möter mig. Jag svänger över bron mot Engelbrektsvägen och där väntar ännu en rolig backe, men jag saktar in vid korsningen vid Sjövägen. De flesta bilister verkar anse sig befriade från väjningsplikten när det gäller cyklister och jag har ingen lust att segla över huven på en bil och landa i en häck. Vid riksvägen har jag sådan tur att en bil står vid trafikljuset och det blir just grönt. Jag trampar friskt på för att hinna med innan det blir rött igen. 06.22 svänger jag in vid parkeringen på jobbet. Framme! Jag kliver av cykeln, greppar vattenflaskan och håller i mig en halvliter vatten på stående fot. Sen går jag in, stretchar mina muskler som jobbat ordentligt den senaste halvtimmen och avslutar med att kliva in i den varma duschen. Vilken bra start på min dag!

Två till tre gånger i veckan från slutet av april till början av oktober försöker jag cykla till jobbet. Eftersom jag tycker om ljus och värme sticker jag inte under stol med att det är härligare att cykla på våren än på hösten. På våren börjar man med mycket kläder och stelfrusna fingrar,

sen kan man vecka för vecka plocka av lager efter lager. Dessutom blir det ljusare varje morgon och fåglarna kvittrar infernaliskt i buskarna. På hösten gäller det motsatta: på med mera kläder varje vecka och innan temperaturen sjunker under noll och det blir risk för halka, måste även cykellyset på. Det är kolsvart och ingen fågel så långt örat kan höra.

Trots tröttheten när klockan ringer är det så härligt att få hoppa på cykeln och dra iväg även om varje morgon inte är så underbar som jag beskrivit ovan. Ibland regnar det och jag kommer fram dyblöt. Men alla vinster jag gör på min cykel i ur och skur och i den tidiga timman, är motiv nog för mig. Självklart kostar det att underhålla cykeln, men det är inte när så mycket som bilen kostar samma sträcka, både när det gäller underhåll och bensin.

Dessutom är cykeln ett av de mest miljövänliga transportmedel man kan välja. Enligt Transportstyrelsen släpper jag ut över 2 kg koldioxid när

jag kör bilen 15 kilometer. Cyklar jag tre dagar på en vecka har jag undvikit att släppa ut över 15 kg! Bara det är ju en anledning att cykla. Personligen sparar jag ca 600–700 kronor i månaden eftersom jag klarar mig på en tankning. Jag mår bättre eftersom jag får massor av frisk luft och motion. Av frisk luft och motion blir jag starkare och orkar mer. Dessutom är varje tur till jobbet och sedan hem till Ängelsberg på eftermiddagen en njutning, eftersom jag cyklar genom ett landskap med sådan vacker natur.

Det är storslaget att se sig omkring och låta ögonen vila på det som naturen bjuder, alldeles gratis. Ingen dag är den andra lik. Det är en härlig känsla att veta att för varje tramptag jag tar mår både jag och naturen bättre. Ge dig ut på cykeln du också. Trampa ut i naturen, känn friheten att kunna ta dig fram nästan överallt eller varför inte bara cykla till jobbet. Cykla och känn att du bidrar till en bättre miljö. Men du, kom ihåg cykelhjälmen. Pling, pling!

Marianne Paby

Skaffa en cykelkarta

Fagersta kommun har tagit fram cykelkartor som visar Fagerstas fina cykelvägar. På baksidan finns också en hel del matnyttig information som kan vara bra att känna till när man ska ge sig ut och cykla i trafiken.

Kartorna är gratis och finns att hämta på kommunkontoret och på biblioteket.

Visste du att...

På bara en halvtimmes fysisk rörelse, som till exempel cykling, minskar risken för hjärt- och kärlsjukdomar, icke insulinberoende diabetes, fallolyckor, benskrörhet, vissa cancerformer och lättare former av depression. Cyklingen bidrar till ett ökat välbefinnande och minskad stress. Med cykeln som hjälp stärker du också kroppens viktigaste muskel – hjärtat. Dessutom är det billigt och miljövänligt att cykla.

Kajsa och Staffan har växthus, får och höns

Kajsa Törner och Staffan Liljekvist bor i ett stort rött hus i utkanten av Ängelsberg. På tomten finns både får och höns, några uthus och ett alldeles nytt växthus.

Kajsa bodde tidigare i Stockholm och har alltid längtat efter att bo på landet och ha egna djur. Hon drömmer om att skaffa sig en häst. Kajsa går just nu en kurs i fårskötsel som Hushållningssällskapet arrangerar. Hon har i ungdomen arbetat som avbytare på olika bondgårdar och haft egen häst. Staffan har tidigare bott i Åvestbo där han hade höns. Under sin uppväxt hjälpte han ofta till på en bondgård. Staffan är både fågelskådare och jägare.

Text och foto: Cecilia Kjellin Eriksson

De visar stolt det nya växthuset som de själva har byggt under sommaren. Här ska de odla sallad, rädisor, tomat, gurka, jordgubbar och kryddor. Det finns också utrymme för att slå sig ned därinne en stund och njuta av värmen, se växterna frodas, småprata och odla lite vänskap. Två stolar och ett litet kafébord med stearinljus står en bit in i växthuset på det röda tegelgolvet. Själva glaskonstruktionen är beställd i byggsats och det gör att murningsarbetet kräver stor precision för att det ska passa ihop. Nästa steg blir att koppla in el och vatten i växthuset så att bevattningen kan skötas med automatik. Under vintern ska det vara några plusgrader därinne så att pelargoner och andra övervintrande växter klarar sig. Det har varit mycket jobb, men varken Staffan eller Kajsa är rädda för att arbeta. De beskriver sig som projektmänniskor som hela tiden vill ha något på gång.

Lyxigt att bo nära naturen

– Det är lyx att bo så här nära naturen, tycker Staffan. Det är en rikedom att kunna ta en kvällspromenad och komma hem med massor av svamp.

Kajsa vill gärna ta vara på både bär, svamp och sånt de odlar själva. Ingenting får förfaras.

– Vi slänger aldrig mat, förklarar hon. Om det blir mat över när vi har ätit middag gör vi matlådor. Andra matrester ger vi till hönsen eller lägger i komposten. Att sortera sopor är en självklarhet.

Kajsa matar hönsen med lite matrester från köket. Hela hönsflocken och den vackra tuppen kommer springande och börjar ivrigt plocka i sig av maten. Hon berättar att den här tuppen är en bra flockledare som tar hand om sina hönor och ser till att alla får komma fram till maten. Rasen Hedemorahöns är tåliga och klarar sig normalt bra även i vinterkyla. Däremot har det vissa år varit problem med rovfåglar och rävar som har tagit höns. Nu har Kajsa och Staffan byggt tak på hönsgården och de stänger in hönsen på nätterna så att räven inte kan komma åt dem. Men på dagarna när någon är hemma på gården går hönsen fritt.

Fåren är just nu på bete några kilometer bort, eftersom betet i de egna hagarna inte riktigt räcker till en bagge, två tackor och två växande lamm under sommaren. På hösten körs bagglammen till slakt och frysen fylls med fint lammkött. Normalt har Kajsa och Staffan två dräktiga tackor kvar under vintern, men i år räknar de med att behålla tre. De lånar in en bagge från någon annan fårbesättning i trakten, som gör tackorna dräktiga. För att undvika inavel är det viktigt att inte de egna bagglammen betäcker tackorna i sin flock.

Billigare att köpa kött

Staffan berättar att det finns många regler och är ganska mycket pappersarbete när man lämnar djur till slakt, trots att de själva har så få djur. Det är ju ingen storproduktion direkt. Köttet äter de själva och äggen som hönsen värper och växterna som odlas räcker lagom till husbehov.

– Det skulle vara billigare att köpa kött på Konsum, säger Staffan, för det kostar en del att föda upp djur. Utrustning och foder ska köpas in och ibland blir det veterinärkostnader när något djur mår dåligt.

Kajsa berättar att de förra sommaren var tvungna att slakta ett får som fick parasiter i pälsen. Ett annat år var det en tacka som födde tvillingar, men bara det ena lammet klarade sig.

– Det är tråkigt när det händer, men det är sånt man får räkna med när man har djur, säger hon.

Många diskussioner i familjen

Det där med att ha djur på gården började med att de fick en tjurkalv i bröllopspresent när de gifte sig för ett tiotal år sedan. Det var Kajsas äldsta son som då jobbade på en gård med kor, som gav dem tjuren. En av de yngre sönerna fäste sig vid tjuren, som hette Östen, och ville inte gärna äta av köttet som senare serverades på familjens matbord. Kajsa lagade särskild mat åt honom under en period tills han en dag kom hem och berättade om ett samtal han hade haft med en vän som var vegan. Skälet till att vännen var vegan var att han

Foto: privat

inte ville äta kött från djur som hade behandlats illa under sitt liv eller i samband med slakten. Sonen insåg då att han kunde äta köttet från Östen, eftersom den tjuren hade haft ett bra liv och hade inte förstått vad som hände den dagen han blev slaktad hemma på gården.

– Vi diskuterar mycket i vår familj, berättar Kajsa. Även ungdomarna är vana att vara med i diskussioner om miljö och om vårt sätt att leva, och jag är väldigt glad för att de nu när de börjar bli vuxna verkar uppskatta och värdesätta det liv som vi har levt i vår familj. Vi bidrar med vår del för en bättre miljö.

Miljöfrågor är angelägna

Transporter är en fråga som familjen har diskuterat. Hur kan det komma sig att de flesta svenskar hellre köper äpplen som är importerade från Sydamerika och transporterade många hundra mil, istället för att köpa svenska äpplen för att de är lite skrynkliga i skalet? En annan fråga är den om utsläppsrätter i flygbranschen. Människor reser alltmer med flyg trots att både bränsleförbrukning och miljöutsläpp är stora. Man kan också reflektera över kläindustrin. Är det rimligt att vi köper kläder som är behandlade med så mycket kemikalier så att personalen i klädbutikerna måste använda handskar för att inte få utslag på händerna? Och vilken arbetsmiljö har de som arbetar i

fabrikerna där kläderna tillverkas?

Staffan tar fram flera exempel på miljöfrågor som han och familjen har diskuterat. Staffan och Kajsa verkar ha en klar bild över vad som är rimligt och vad som är viktigt i livet, men de är inte miljöfanatiker, säger Staffan. De lever som vilken annan familj som helst men de försöker att reflektera över hur de lever och göra välgrundade val. De eldar till exempel med ved och pellets i stället för att värma huset med el.

Samåkning skapade relationer

När ungdomarna bodde hemma och behövde skjuts till aktiviteter och träningar så gick de två bilarna många mil. Det är ett val man gör när man bosätter sig på landet. Man måste vara beredd att skjutsa sina barn och ungdomar när det inte går att åka med allmänna kommunikationsmedel. Tåget mellan Ängelsberg och Fagersta har de nyttjat mycket, och Kajsa berättar att de organiserade samåkning med några andra familjer i Ängelsberg som hade ungdomar i samma ålder. Det var också något som bidrog till att bygga relationer med nya vänner.

Numera händer det att Kajsa tar cykeln till jobbet som enhetschef på Sol-liden i Fagersta. Några av grannarna brukar cykla tillsammans på morgnarna och det gör att det känns både roligt och lätt. Staffan, som arbetar för Telia, har förmånen att kunna arbeta hemifrån.

Av jord är vi komna och jord göra vi åter...

Uppå Sänkmossen ligger Fagerstas miljöstation. En plats som många besöker. Egentligen heter det Vafab Miljö AB och ägs av samtliga kommuner i Västmanland samt Enköpings kommun.

Många vittnar om att det är bra ordnat med uppmärkning och skyltar. Ändå inträffar en dråplig situation mitt under vårt samtal då en man kommer med en bit wellpapp under ena armen och ett stort plasticsjok under den andra. Precis när han ska till att kasta ned alltihop i containern för wellpapp skriker vi "Stopp!!!" unisont. Jag gapskrattar åt det hela. Tänk att man reagerar så instinktivt. Mannen ser lite slokörad ut men Christer ger vänligt instruktioner om var plasten ska ligga. Att detta är ett undantag berättar han sen; de allra flesta vet var olika saker ska ligga. Värre är, fortsätter han, problemet med alla som är där nattetid och stjäla. Att det är stängda grindar och svårt att ta sig in spelar ingen roll, man har fyrhjulingar med kärra som gör att man kan ta sig förbi den låsta bommen vid infarten. Senast natten innan har någon tagit sig in på området och stulit en stor mängd kopparkabel.

Engagerad i miljöarbetet

Det är intressant att höra Christers engagemang i miljöarbetet. Det är en av de roliga sakerna med jobbet berättar han:

– Man känner att man gör nytta och då ger jobbet tillfredsställelse. Sen är det ett väldigt fritt arbete men självfallet under ansvar. Man får även vara mycket utomhus och det är också skönt.

Källsortera och återanvända

Det mesta av arbetet går ut på att källsortera och därmed återanvända det som slängs här. Men det finns faktiskt några saker man inte tar emot och exempel på det är brandvarnare som kan innehålla radioaktivt material och bildäck. Brandvarnare ska man lämna in i affären där man köpt den och för bildäck gäller sk producentansvar. Med det menas att de ska gå tillbaka till tillverkaren vilket däckfirmor ombesörjer och avgiften tas ut på de däck man köper. Annars tar man emot nästan allting på sopstationen. Vissa saker man får se upp med är tryckbehållare av metall. Det kan vara brandsläckare, gastuber och sprayflaskor. De ska inte slängas i container för metaller utan där man ställer färgavfall. Här blir det lite fel ibland berättar Christer men i de allra flesta fall är folk riktigt duktiga.

Försäljning av jord

Man säljer också jord vid Sänkmossen. Det är två olika typer man tillhandahåller nämligen gräsmattejord och jordförbättringsmull. Att det kan bli två olika sorter be-

ror dels på hur den sällas, dvs hur täta maskorna är och dels hur jorden är sammansatt. Båda jordsorterna innehåller kompost och sand men till gräsmattejorden tillsätter man mineraljord och till jordförbättringsmullen tillsätter man torv. Man har stora högar där jorden ligger och Christer får åka dit med traktorn ibland och vända jorden. På frågan hur mycket det kostar att köpa jord berättar Christer att det kostar "300 kronor kärran". Med tanke på att en släpkärra lastar ganska mycket så är det ganska billigt, tycker jag.

Problem med rättor?

En naturlig fråga är om det finns stora rättor här? Som barn minns man historierna om "Kottisrättorna" som lär ha funnits på den gamla avfallsanläggningen, Kottmossen. Det var skräckvarelser som var upp emot metern långa och hemska är historierna om vad man gjorde med dem...

– Nej, nej säger Christer och skrattar. Här har nog aldrig funnits någon råtta. Nu har vi ingen "tipp" längre, det slutade vi med för två år sen men när det fanns så kompakterade vi jorden med en "kompaktor". Det var en slags stor tung traktor med grova hjul av metall. Man körde fram och tillbaka över tippen. Det gjorde att avfallstippen blev så hårdpackad att inga rättor kunde hålla hus där. Snart kommer hela tippen att

vara helt övertäckt med bl a stora mängder jord och grus som man tog emot när Seco Tools byggde ny fabrik härom året och var tvungna att schakta bort nästan ett helt berg. Det som måste deponeras nu för tiden körs i väg till Västerås där man har en deponitipp som man beräknar kommer att räcka i ca femtio år.

Christer byter jobb

Mot slutet av vårt samtal berättar Christer att han, apropå miljö, kommer att få miljöombyte inom kort. Detta är faktiskt hans sista dag vid Sänkmossen. På måndag kommer att han att börja ett nytt jobb i produktionen på Seco Tools. Där bedriver man också ett seriöst miljöarbete. Och vem vet, kanske Christer kan ge dem ett handtag...

Christer på plats vid Fagerstas miljöstation Sänkmossen.

Text och foto: Staffan Riddersporre

Kompostera mera!

Enligt bokashi.se slänger vi i Sverige bort 1 miljon ton mat per år. Det är 100 kg per person! De skriver också att det motsvarar lika mycket koldioxid som 700 000 bilar släpper ut på ett år, vilket är lika mycket som 1,9 miljoner ton.

Dessa siffror låter helt ofattbara, men visst är det så att vi slänger mycket mat. Både mat som blivit dålig men även ätbar sådan. Det finns många sätt att minska koldioxidutsläppet. Ett sätt är ju att äta upp maten i stället för att kasta den. Ett annat sätt är att kompostera den, för hur vi än bär oss åt kan man inte äta allt, t.ex. äggskal och kaffesump. Det krävs en viss kunskap för att kompostera, men det är inte särskilt avancerat. Alla kan dessutom göra det, till och med människor som bor i lägenhet. Lyckan att sedan få gräva fram fin och mörk kompostjord och lägga på sina blommor är oslagbar!

Vad är kompostering?

Kompostering innebär en biologisk nedbrytningsprocess av organiskt material i en miljö med mycket syre. Under nedbrytningsprocessen bildas koldioxid och vatten och en fast humus- och näringsrik rest, det vill säga jord, eller kompost. För att lyckas med komposteringen krävs en lämplig blandning av trädgårds- och hushållsavfall så att de aktiva mikroorganismerna – som man kan säga "äter upp maten" - får en bra blandning av värme, fukt och syre. I den första fasen används så mycket energi i komposten, att temperaturen vid rätt förhållanden kan stiga ända upp till 65 grader.

När de lättast åtkomliga ämnena är uppätta går nedbrytningen långsammare och temperaturen sjunker. Tiden det tar att få färdig kompost beror på temperaturen. Ju högre temperaturen är desto fortare går det. Man kan även påskynda processen genom att finfördela det som läggs i och

använda sig av kompostmask. Under de bästa förhållandena kan man räkna med att ha en färdig kompost efter tre till sex månader.

De viktigaste punkterna för ett lyckat resultat.

- Ett blandat finfördelat material med ett väl avvägt kol/kväve förhållande.
- En fuktighet på 50-60 procent.
- God syretillförsel.
- En temperatur på 40-65 grader.

Även om du inte lyckas helt med dessa förhållanden ska du inte låta dig avskräckas. Det blir kompost av din blandning, men det tar längre tid.

Hushållsavfall blir biogas

Man skiljer på trädgårds- och hushållsavfall. Trädgårdsavfall är allt det som du rensar bort från din trädgård som t.ex. ogräs, träd, buskar och häckklipp. Det trädgårdsavfall som du lämnar vid kommunens avfallsstation, Sänkmossen komposteras i komposteringsanläggningar. Det blir bra jord till rabatter och gräsmattor som säljs till kommunens invånare.

Hushållsavfall, eller bioavfall som det också heter, är matrester, som t.ex. äggskal, tepåsar, kaffesump mm. Det är sådant du lägger i den bruna påsen som sen läggs i den bruna tunnan. Bioavfallet körs till en biogasanläggning i Västerås där det rötas tillsammans med vallgrödor från lantbruket. I röt-kammaren är det mikroorganismer som äter blandningen av avfall och gräs. Då bildas biogas som används som miljövänligt bränsle till bilar och bussar. Resterna i anläggningen används som biogödsel för ekologisk odling.

Bergslagsgården komposterar

Bergslagsgårdens sjukhem i Ängelsberg har valt att själva kompostera sitt hushållsavfall. De använder en mer påkostad och avancerad kompost som omvandlar avfallet till kompost på 3–4 veckor. Komposten är utrustad med två kammare och en avfallskvarn. Man börjar med att fylla behållaren med kvarnen med matavfall och pellets. Pellets innehåller kol och används för att få rätt balans i komposten. Kvarnen finfördelar matresterna som sedan förs in i processkammaren.

I processkammaren startar mikroorganismerna sitt arbete, temperaturen stiger och komposten bryts ned. För att påskynda nedbrytningen, dvs. skapa den perfekta förutsättningen för processen, tillförs syre. Dessutom är komposten utrustad med roterande armar som bearbetar materialet. Efter ca två veckor förflyttas materialet till den andra kammaren – mognadskammaren. Där eftermognar komposten utan att nya matrester kommer in och stör processen. Efter ytterligare två veckor är det klart och kammaren kan tömmas. Ut kommer färdig kompostgödsel. Den här komposten utför alla steg helt automatiskt, men man måste fylla den och tömma den själv.

Kompostering i hemmet

Den billigaste varianten är att lägga sin kompost direkt på marken i en hög. Vad man måste tänka på då är att den blir tillräckligt stor för att kunna uppnå rätt temperatur.

Man kan också bygga sin egen kompost av virke eller köpa en behållare. Det finns behållare med enkla väggar, dubbla väggar och isolering. Att välja "rätt" kompostbehållare beror helt

enkelt på vad man tycker ser bra ut och hur mycket pengar man vill investera. I Fagersta måste man också anmäla till kommunen att man ska kompostera hushållsavfall.

Fukt och syre behövs

Det viktigaste för ett lyckat resultat är blandningen av avfall, att det är lagom fuktigt och bra tillgång på syre. Finfördelar man avfallet påskyndas nedbrytningsprocessen. Blandningen kan bestå av aska, barr, ben, frukt, gräsklipp, matrester, löv mm. När komposten har rätt fuktighet ska den kännas som en urkramad tvättsvamp. En öppen kompost behöver oftast inte vattnas eftersom naturen sköter det själv, men i en sluten med lock behöver vatten tillsättas. För att komposten ska få syre blandar man avfall i olika storlek. Man kan också hjälpa till genom att vända på innehållet, men det är ett krävande arbete.

Hur man än lyckas med ovanstående komponenter kommer nedbrytningsprocessen att starta. Är man en flitig komposterare har man kompost på några månader och den late får vänta ett par år, men kompost blir det!

Kompostering inomhus

När jag tänker på mat som ligger och blir gammal tänker jag också på lukten som kommer av den. Därför verkar det heller inte möjligt att kompostera inomhus. Men i en rätt komponerad kompost ruttnar inte avfallet utan bryts ner och då uppstår ingen lukt. Det enda alternativ som verkar finnas för den som vill kompostera inomhus är en maskkompost. Jag har också sett ett inlägg på internet från Norrköpings Nyheter att man kan använda torrströ.

Hur som helst så kan den som vill kompostera, oavsett hur man bor.

Är man intresserad av att börja kompostera finns det mängder av information på internet. Man kan också låna böcker på biblioteket eller köpa egna. Jag själv har varit måttligt intresserad av att kompostera. Jag har ingen kompost för hushållsavfall utan komposterar enbart trädgårdsavfall. Men i år har jag för första gången tömt min kompost på härlig jord. Det kändes så fint att få strö ut mulen över växterna och veta att det är "min" jord. Jag tror bestämt att det är dags för mig att kompostera mera!

Källor:

Nationalencyklopedin

Odla.nu

Fagersta.se

VafabMiljö

Bokashi.se

Text och foto: Marianne Paby

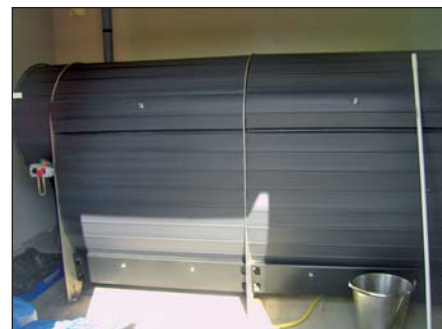
Hushållsavfall

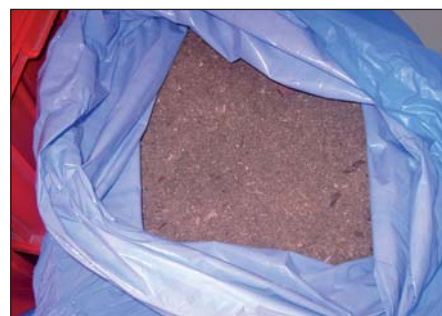
Varmkompost med dubbla väggar

Träkompost med två sektioner

Komposten på Bergslagsgården

Färdig kompost (jord)

Vad gör kyrkan för miljön?

Miljöarbete i Svenska kyrkan

Med tron som drivkraft har kyrkan ett särskilt ansvar för klimat- och miljöfrågor, eftersom de handlar om etik. Klimatförändringarna är en global rättvisefråga. Industrieländerna med 20 procent av världens befolkning släpper ut mest växthusgaser. Fattiga människor i utvecklingsländerna som bidrar minst till de globala utsläppen, är mest utsatta för de negativa effekterna. Svenska kyrkan arbetar internationellt med klimat- och miljöfrågor, både med att mildra konsekvenserna och med grundorsakerna till det förändrade klimatet.

Hela världen

Svenska kyrkan stöder hållbar landsbygdsutveckling som ökar skördarna trots att klimatet förändras. Torka och vattenbrist är problem som måste lösas om ett samhälle ska utvecklas hållbart.

Hela världen – Svenska kyrkans internationella arbete stöder projekt som hjälper bönder i utvecklingsländer att anpassa sig till ett torrare klimat och öka skördarna även om det regnar mindre – utan att på sikt utarma jorden. Rent vatten, självförsörjningsprojekt och mikrokrediter är annat stöd.

Påverkansarbete

Svenska kyrkan verkar för att Sverige ska ta sitt ansvar bland annat genom att kraftigt sänka sina klimatutsläpp och bidra till klimatanpassning i utvecklingsländerna. Påverkansarbete handlar också om att påverka för en rättvis handel och bevaka svenska företags etiska uppträdande i fattigare länder. Ett exempel är vykortskampanjen för att sätta press på mobiloperatörer som Telia, Telenor, 3 och Tele2. Kampanjens budskap är att företagen måste börja erbjuda schysst producerade telefoner. Kampanjen startade den 8 juni i Sverige, Nederländerna, Tyskland och Danmark. Den 8 juni är en minnesdag för att

hedra de tio arbetare på kinesiska Foxconn som begått självmord. Tillsammans är målet att samla in åtminstone 10 000 påverkanskort från konsumenter som sedan ska överlämnas till mobiloperatörerna i mitten av oktober. Vykorten finns att ladda ned på Svenska kyrkans hemsida.

Svenska kyrkan uppmanar människor att reflektera över livsstilsfrågor och skapar mötesplatser i olika sammanhang där människor har möjlighet att samtala om detta. Kyrkan arbetar med att påverka och förändra strukturer som kan möjliggöra en hållbar utveckling.

Folkbildar i globala frågor

Miljödiplomering, ekologisk hållbarhetsutveckling och program för energiomställning är verktyg som församlingar och stift i Svenska kyrkan kan använda i sitt engagemang för miljö- och rättvisefrågor. Anställda, ombud och frivilliga utbildar kyrkans medlemmar i globala rättvisefrågor och samlar in pengar till Hela världen – Svenska kyrkans internationella arbete.

Svenska kyrkans miljödiplomering för hållbar utveckling liknar de miljöcertifieringssystem som används i näringslivet, men utifrån en teologisk grund och motivation. Systemet innebär även en enklare dokumentation och större betoning på delaktighet. Det skiljer sig från andra system genom att också omfatta områdena social rättvisa och andlighet.

Vill förvalta ansvarsfullt

Inom kapitalförvaltning är Svenska kyrkan idag en av de ledande aktörerna när det gäller ansvarsfulla placeringar. 2010 kom en ny finanspolicy som öppnar möjligheter att investera i bolag som inte är börsnoterade men som svarar mot kyrkans värderingar. Det går att investera i fattigdomsbekämpning!

Miljöarbete i Västerås stift

Kyrkoreservat är kyrkans eget bidrag till att bevara värdefulla naturtyper och värna den biologiska mångfalden. I Västerås stifts skogar finns 16 kyrkoreservat. De är till för naturens skull - men också för din. De närmaste är Stingsberget i Ramnäs och Kyrkberget i Skinnskatteberg.

En balans mellan produktionskrav och naturvårdens, kulturvårdens och friluftslivets intressen gör det möjligt att bruka skogen på många olika sätt, så att skogsbruk och friluftsliv kan samsas.

Prästlönetillgångar

Prästlönetillgångarna* i Västerås stift är sedan 1998 certifierade enligt FSC (Forest Stewardship Council) som är en internationell oberoende organisation som arbetar för ett ekologiskt ansvarsfullt skogsbruk. Målet med FSC-certifiering är att skogen ska förvaltas och brukas i former som:

- vidmakthåller och vid behov återskapar ekosystemens produktionsförmåga, fundamentala ekologiska processer och biologiska mångfald,
- ger trygga försörjningsmöjligheter och en säker arbetsmiljö, respekterar lokalbefolkningens kultur och hävdvunna rättigheter, beaktar värden som vilt, svamp, bär, fiske och rekreation, samt
- ger långsiktig, värdefull virkesproduktion och god ekonomisk lönsamhet.

Inom energiområdet har Västerås stift gjort investeringar i svenska vindkraftverk.

Investeringar i Afrika

Västerås stift Skog AB är delägare i Global Solidarity Forest Fund (GSFF) som är ett investmentbolag som bedriver skoglig verksamhet i Mocambique och Angola, bland annat skogsplanteringar och avverkningar. Målsättningen är att under en 10-års period restaurera och återbeskoga mer än 40 000 hektar outnyttjad mark.

Miljöarbete i församlingen

I Västanfors Västervåla församling finns tankarna om miljö och hållbar utveckling med som en naturlig del i all verksamhet, till exempel när det gäller inköp av varor, sopsortering och elförbrukning. Här är några exempel:

- Församlingen satsar på långsiktig miljövänlig och energisnål uppvärmning av fastigheter. De flesta byggnader värms med hjälp av bergvärme, sjövärme eller fjärrvärme.
- 2006 installerades en ny brännugn i krematoriet med kvicksilverrening för att uppfylla gällande miljökrav.
- Lindgårdsskolan 7-9 har profilen naturvetenskap, teknik och hållbar utveckling.
- Förskolan Linden tilldelades år 2006 utmärkelsen "skola för hållbar utveckling" vilket är ett pågående arbete.
- På kyrkogården källsorteras sopor och trädgårdsavfall komposteras.
- Sopsortering och kompostering av matrester är en självklarhet både i Lindgårdens kök och på förskolan Linden och Lindgårdsskolans alla årskurser (F-9).
- Lindgårdens kök strävar efter att köpa kravmärkta och närodlat matvaror och miljömärkta rengöringsmedel.

*Fakta om prästlönetillgångar

Prästlönetillgångar har sitt ursprung i fastigheter som donerades till kyrkan i syfte att avkastningen skulle användas för att avlöna församlingens präster. Numera delas avkastningen lika mellan stiftet och församlingarna. Prästlönetillgångarna ska enligt kyrkoordningen kapitel 46 3§ förvaltas så effektivt som möjligt och på ett sådant sätt att de ger bästa möjliga uthålliga totalavkastning. Tillgångarna ska därtill förvaltas på ett etiskt försvarbart sätt i enlighet med kyrkans grundläggande värderingar. Västerås stifts egendomsnämnd förvaltar stiftets prästlönetillgångar, som består av verksamhetsgrenarna skog, jord och prästlönefond.

Mitt i livet har frågat några företag om hur de ser på arbetsmiljöfrågor

1. Vad är bra arbetsmiljö?

En bra arbetsmiljö innebär en miljö där riskerna i miljön (såväl fysiskt som psykiskt och socialt) har minimerats och därmed ger alla en möjlighet att arbeta utan besvär och utifrån sina egna förutsättningar.

2. Är frågan om personalens arbetsmiljö viktig för ert företag?

Ja den är viktig, alternativet att inte arbeta aktivt med arbetsmiljön ger så stora konsekvenser i verksamheten med bl a sämre effektivitet, högre sjukfrånvaro, olycksfall, arbetssjukdom och det leder på sikt till att vi äventyrar företagets existens i Fagersta.

3. Vad gör ert företag för att personalen ska ha en så bra arbetsmiljö som möjligt?

Vi har sedan många år arbetat aktivt med systematiskt arbetsmiljöarbete vilket innebär att vi försöker förebygga ev problem i arbetsmiljön. Vid många investeringar som företas så innebär det att dålig arbetsmiljö försvinner. Vi har bland annat under de senaste åren lyckats automatisera två moment som har ansetts som omöjliga att automatisera. Vi har under det senaste året bl a genomfört en större utbildningsinsats för alla chefer och skyddsombud och utbildningar som erbjudits till all personal t ex en brandskyddsutbildning.

4. Nämn någon förbättring som gjorts nyligen.

Se ovan

5. Satsar ni på friskvård för personalen? Hur?

Vår Fritidsklubb arrangerar många olika aktiviteter. Vi erbjuder bl a friskvård genom träning på gym och bad samt att ha tider för gymnastik under ledning av instruktör. Under våren genomförde vi en aktivitet som gick ut på att minska i vikt eller midjeomfång med minst 5% som var mycket uppskattad (vi minskade med 4 personer och blev mer än 5 meter smalare), vi har även genomfört utbildningar som alla har fått erbjudande om att delta i om kost/motion/sömn och om droger.

Atlas Copco Secoroc AB

Lars-Åke Stefansson, Human Resources

1. Vad är en bra arbetsmiljö?

En arbetsplats där man inte kommer till skada vare sig fysiskt eller psykiskt och där hänsyn tas till individens personliga förutsättningar och behov vid placering i arbetsuppgifter mm.

2. Är frågan om personalens arbetsmiljö viktig för ert företag?

Arbetsmiljöfrågor är viktiga och prioriterade inom FSAB. I första hand skall naturligtvis risken att komma till skada på grund av arbete inom FSAB minimeras. Dessutom är arbetsmiljö- och trivsselfaktorerna viktiga för att man skall prestera det bästa möjliga i arbetet. Detta är viktigt för vår verksamhet.

3. Vad gör ert företag för att personalen ska ha en så bra arbetsmiljö som möjligt?

Systematiskt arbetsmiljöarbete med arbetsmiljöfrågor genom en väl fungerande skyddsorganisation på såväl arbetsgivar- som arbetstagarsidan. Väl fungerande tillbuds- och olycksfallshantering inkluderande analyser, åtgärder och uppföljning. Väl fungerande samarbete mellan företagets och fackens arbetsmiljöorganisationer.

4. Nämn någon förbättring som gjorts nyligen.

Genomförande av ett enhetligt och i praktiken fungerande riskanalysarbete för att förebygga/ undanröja risker. Investering i en ny och modern mottagningsstation för syror. Detta minimerar risken för händelser som på ett allvarligt sätt skulle påverka vår arbetsmiljö samt den yttre miljön.

5. Satsar ni på friskvård för personalen? Hur?

Vår satsning på friskvård omfattar följande:

- a) Motionsgymnastik 2 gånger/vecka med ledare
- b) Möjlighet att gå i simhallen inkl deras Gym 2 gånger/vecka
- c) Årsbaserad individuell motion. 60 aktiviteter per år ger en premiering. Max 2 aktiviteter per vecka.

Fagersta Stainless AB
Personal
Lars-Erik Höglund

Huvudskyddsombud
IF Metall
Per Andersson

Strömbrytaren som belönar

Lisa Säfwenberg har utformat idén till en produkt som genom sin utformning ökar medvetenheten om energiförbrukningen och därför påverkar människor att ändra sitt beteende. Hon har utvecklat en strömbrytare som ger ifrån sig ett belönande ljud, ungefär som ett kassaklirr, när man släcker lampan och därigenom spar på elektricitet.

– Jag vill på ett kul sätt påminna människor om att försöka minska energiförbrukningen. Genom den humoristiska utformningen på mina produkter är det lätt att få folk att tänka till. Jag vill få igång en debatt om energiförbrukningen och mina produkter kan förhoppningsvis fungera som diskussionsunderlag, säger Lisa.

I sitt examensarbete utformade Lisa idén även till tre andra produkter med utgångspunkt att genom design påverka människor att reflektera och ändra sitt beteende. Vad sägs om en magisk spegel i toaletterummet som på ett humoristiskt sätt påminner dig om att släcka lampan genom meddelandet: ”Hallå där! Du är snygg men... du ser bättre ut om du släcker lampan ☺”? En tavla broderad med lysande kablar med texten ”Den som spar han har” syns bäst när elkonsumtionen i kontorsrummet är låg. Ett annat exempel är skylten som visar tummen ned när elkonsumtionen i industrilokalen är hög, och visar tummen upp när elkonsumtionen är låg.

Lisa Säfwenberg är student på Industridesignutbildningen på Lunds tekniska högskola. Hon är en av de sex studenter som har varit verksamma på sommardesignkontoret i Fagersta under sommaren.

Anna Sagström fick kulturstipendium

Konststuderande Anna Sagström har fått Västanfors Västervåla församlings kulturstipendium för att kunna slutföra sin magisterexamen på Konstfack.

Anna är glad för det ekonomiska bidraget på 30 000 kronor som hon kommer att använda för att införskaffa material till sina konstverk.

– Textila material till konstverk är inte gratis och en kamera behöver jag köpa, berättar hon.

Under våren medverkade Anna tillsammans med tolv andra konststudenter i utställningen ”Livsriter” i Sofia kyrka i Stockholm. Projektet bestod av både religiösa introduktionsföreläsningar och föreläsningar om samtidskonst i det moderna kyrkorummet.

Annas fotografi ”Life floods into the dead space” fanns med på utställningen ”Livsriter” i Sofia kyrka.

– Vad händer om man tar en bibel och lägger den på golvet, tänkte jag. Genom kaoset på bilden vill jag få människor att reflektera över innehållet i bibeln, berättar Anna Sagström. Se fler av Annas konstverk på hemsidan: www.annasagstrom.com

Anna vill gärna utvidga detta projekt och visa sitt konstverk i Västanfors kyrka, eller skapa ett nytt. Anna avslöjar att hon också gärna skulle vilja instifta ett samarbetsprojekt mellan Konstfack och estetiska programmet på Brinellskolan i Fagersta.

– Jag tycker att fler personer från Bergslagen borde uppmuntras till att söka konstnärliga utbildningar på universitetsnivå. Workshops, inspirationsföreläsningar och handledning är viktigt för att öka medvetenheten om vad som är möjligt hos unga studenter som inte kommer från storstadsområdet, menar Anna.

LIV & lugn

LIV&lugn är namnet på en serie kravlösa kvällar i Västanfors kyrka som startade den 9 september. Det är prästen Anna-Karin Pettersson och teologistuderande Katarina Frisk som bjuder in till dessa innehållsrika kvällar med mässa, fika, samtal och meditation där du kan komma och gå som du vill under kvällen.

Det började med att några deltagare i församlingens samtalsgrupp för kvinnor gjorde ett studiebesök i Norrbärke församling i Smedjebacken på "Tid för livet", som innehåller samtal och meditation. Prästen Anna-Karin Pettersson berättar att man nu har gjort om konceptet till sitt eget utifrån de förutsättningar som finns i den här församlingen. Den provkväll som gjordes under våren var mycket innehållsrik och omtyckt.

– Vi tror att fler kan uppskatta de här kvällarna och få något med sig. Det är viktigt att vårda den inre själsliga miljön, säger Anna-Karin.

Att delta i LIV & lugn kräver varken anmälan eller förkunskaper. Det är öppet för alla som vill vara med, man kommer när man kan och vill, och man kan komma och gå som man vill under kvällen. Både kvinnor och män är välkomna, unga som gamla.

Det börjar med Veckomässa i Västanfors kyrka klockan 19. Sen hjälps man åt att ta fram fika och ställa i ordning stolar. Under ca 45 minuter ges tid för samtal kring ett givet angeläget tema. Anna-Karin inleder med några tankar och leder sedan det gemensamma samtalet där var och en väljer hur aktivt man vill delta.

Kvällen avslutas med 20 minuters meditation. Katarina Frisk ger först en kort introduktion för att alla ska kunna delta, och leder sedan meditationen. Man behöver alltså inte ha tidigare erfarenhet av att meditera.

Meditationsformen heter Za-zen, som betyder att man sitter sig till stillhet. När kroppen blir stilla kan tankarna också stillna. Det är en form av meditation i vaket tillstånd.

– Meditation är bra på det viset att man varvar ned och bereds tillfälle att verkligen slappna av på djupet. Det är en fysisk aktivitet som ger effekter även för det inre. Blodtrycket sjunker liksom halterna av stresshormon i blodet. Man övar sin koncentrationsförmåga och ökar sin mentala närvaro. Vi gör kvällarna tillsammans och det blir en helhetsupplevelse. Det kan vara skönt att avsluta med en stunds meditation, säger Katarina.

– De samtalsteman som vi har valt är konkreta och handlar om sånt som berör människors liv, berättar Anna-Karin. Det är ämnen som det finns mycket att hämta ur och många olika trådar att dra i. Samtalet måste inte bli färdigt och komma med ett svar, utan tanken är att öppna för funderingar och reflektion. Det blir ett tillfälle för människor att dela med sig av sina berättelser. Hela livet rymms i dessa samtal, och det ska vara liv i samtalet!

– LIV&lugn är en utveckling av Veckomässan, som vi är mycket rädda om. Vi har valt att varannan vecka bygga ut Veckomässan, som firas i Västanfors kyrka på torsdagkvällar.

Välkommen till LIV&lugn följande torsdagar

Samtalsteman:

9/9 Måste man tycka om alla – eller tycka om allt?

23/9 Mirakler – finns dom?

7/10 Kan allt förlåtas?

21/10 Jag och min kropp...

4/11 Tiden – vän eller fiende?

18/11 Monster i mitt liv

2/12 Längtan, förväntningar... och krav

16/12 Det heliga barnet

Välkommen till våra

Barnverksamhet

Öppen förskola

Måndag 13.00 – 15.30 på Lindgården
Tisdag 9.00 – 11.30 på Lindgården
Fredag 9.00 – 11.30 på Lindgården
(Ingen anmälan behövs till Öppna förskolan)

Fasta grupper på Lindgården

Pytti/minimaler (barn födda 06-07)
Onsdag 9.00 – 11.30 (fullt)

Maximaler (barn födda 05) Onsdag 13.00 – 16.00
(ett fåtal platser kvar). Ring Anna Jokela tel 434 28 för information och anmälan.

Miniorer (barn födda 02-04) Torsdag 16.30–18.30
(Ingen anmälan behövs till miniorerna)

Babymassage Kontakta Åsa Perlefelt tel 434 30

Sånglek barn 0-6 år och föräldrar Onsdag 16.30–17.30
(Ingen anmälan behövs till Sånglek)

Barnkören Flickor och pojkar 7-10 år Onsdag 15.30–16.30
Ring kyrkomusiker Susanne Bågenfelt tel 434 37
för information och anmälan. Välkomna!

Körer

Körer för vuxna

Kyrkokören

onsdagar kl 18.30–20 på Lindgården
Körledare: Susanne Bågenfelt

Allsångskören Full frihet

tisdagar jämna veckor kl 18–20 på Lindgården
Körledare: Lena Martinsson

Projektkör - rock och pop

För dig som tycker att det är roligt att sjunga, men inte vill binda upp dig för en hel termin. Män och kvinnor, tonåringar och pensionärer är välkomna. 5-7 repetitionstillfällen inför varje projekt/konsert. Några exempel på projekt som vi tidigare har genomfört: Ted Gärdestad, U2, Beatles, Faurés requiem, Dvoraks mässa i D-dur, Jubiléumskonsert i samband med Fagerstas 60-årsfirande, Haydn, Påsknattsmässa, En vandring genom himlaspelet, Simon & Garfunkel.

Titta in på hemsidan för information om repetitionstider eller kontakta körledare

Lena Martinsson tel 0223-434 38,
mejl: lena.martinsson@svenskakyrkan.se

Körer för barn och ungdomar, se spalten intill

Titta in på hemsidan för mer information om våra verksamheter www.svenskakyrkan.se/vastanfors

verksamheter

Träffpunkter

Sopplunch i Brukskyrkan

Varje onsdag kl 12 firas middagsbön i Brukskyrkan. Efter andakten äter vi soppa tillsammans. Självkostnadspris 30 kr.

Måndagsträff på Stolpvreten

Välkommen till måndagsträff med andakt på Stolpvreten varannan måndag (jämn vecka) kl 13.30.

Måndagsträff i Västervåla sockenstuga

En måndag i månaden är det måndagsträff i Sockenstugan i Västervåla. Vi träffas och fikar och samtalar, och har en kort andakt tillsammans.

Lunch på Nya Serveringen

En fredag i månaden bjuder församlingen in till lunch på Nya Serveringen i Ängelsberg. Kostnaden för lunchen är 75 kronor. Föranmälan.

Lindgårdsmiddag

Lindgårdens kök bjuder in till middag några gånger per termin. Du betalar självkostnadspris 75 kr för en tvårätters middag. Föranmälan.

Öppet hus/packgruppen

Varje torsdag kl 13.30-15.30 på Lindgården träffas vi för att tillverka babypaket till ett flyktingläger i Algeriet. Vi syr babykläder, stickar filtar och packar. Din hjälp behövs!

Samtalsgruppen Text och tanke

Tisdagar udda veckor kl 17-19 på Lindgården. En samtalsgrupp med utgångspunkt från litteratur i olika genrer. Samtalsledare: Li Lundberg, präst, tel 0223-434 12

Besöksgruppen

Besöksgruppen består av medmänniskor som vill göra en insats inom kyrkans diakonala (sociala) arbete. Besöksgruppen träffas regelbundet för egen fortbildning och samvaro. Vill du veta mer? Kontakta Li Lundberg, präst, tel 0223-434 12.

Sorgegrupp

Sorgegrupper finns för den som mist sin livskamrat eller en mycket nära anhörig. Varje grupp träffas fem gånger under en termin och avslutar med en dagsutflykt tillsammans. En ny sorgegrupp startar varje termin.

Kontakta diakon Ingrid Östborg tel 434 16 eller Li Lundberg, präst, tel 434 12 om du vill veta mer.

mat&prat

Tisdag 5/10 kl 18-21

Jan Myral - om resandets mångtydighet

Jan Myrdal, välkänd författare och debattör, berättar om hur resor till andra kulturer ger oss möjligheter att upptäcka vår egen förankring - eller brist på förankring - i vår egen kultur. Vilka konsekvenser ger resandet? Jan tar oss med på ett spännande resonemang kring temat resandets mångtydighet.

Måndag 25/10 kl 18-21

Vad gör ett kriscentrum för män?

Mäns våld mot kvinnor är ett stort samhällsproblem och vi känner till att det finns Kvinnojourer för den misshandlade kvinnan. Men till vem ska den misshandlande mannen vända sig för att söka hjälp mot sitt våldsamma beteende? Vi har bjudit in Reidar Landqvist, som arbetar för hela Västmanland på ett kriscentrum för män. Reidar kommer att berätta om hur man hjälper män som misshandlar eller är i riskzonen för att misshandla. En viktig kväll där vi kan få kunskap om någonting som är svårt att förstå.

Anmälan

Kostnad: En god rätt, dryck och kaffe: 100 kr.

Anmäl dig senast torsdagen innan till församlingsepeditionen tel 0223-434 00 eller via mejl till li.lundberg@svenska-kyrkan.se. Frågor? Ring Li Lundberg, präst tel 434 12.

Fråga juristen

Foto: Johnny Pesola

Gift er – ni förlorar ingenting ekonomiskt

Fråga: Vi har sammanbott i snart 25 år. Vi har endast gemensamma barn och äger en bostadsrätt tillsammans. Min sambo äger dessutom bil och del i ett handelsbolag. I vårt testamente har vi angett att den som överlever den andre ska överta den andres kvarlåtenskap med fri förfoganderätt och att barnen ska få del av kvarlåtenskapen efter bådas död. Finns det några nackdelar för någon av oss med detta testamente? Rekommenderar du att vi gifter oss i stället? Finns det i så fall inga ekonomiska nackdelar med detta?

John B

Svar: Även om ni i ert inbördes testamente angett att ”den som överlever den andre ska överta den andres kvarlåtenskap med fri förfoganderätt och att barnen ska få del av kvarlåtenskapen efter bådas död” så kan de gemensamma barnen ändå begära att få ut sin laglott när den första av er avlider.

Detta beror på att sambor, till skillnad mot gifta, inte ärver varandra även om det bara finns gemensamma barn. I er situation har de gemensamma barnen alltid rätt att få ut sin laglott när den förste av er avlider. De kan emellertid vid den förstas dödsfall avstå ifrån att ta ut sin laglott. Men detta avgör barnen och inte den efterlevande.

Om ni gifter er så ärver ni varandra och barnen får vänta på sitt arv till dess att den siste avlider. Arvsmässigt underlättar det naturligtvis att ni gifter er. Några ekonomiska nackdelar kan jag inte se med detta.

Martin Lindgren, Jur kand

Kyrkans Allmänna Juridiska Byrå

Martin Lindgren tel 0223-434 75

Ida Jansson tel 0223-434 76

Ny personal

Susanne Bågenfelt från Skinnskatteberg började arbeta i församlingen som kyrkomusiker den 23 augusti. Hon efterträder Agneta Sonnebo Ögren som har slutat. Diakon Linda Mandelberg har slutat sin tjänst i församlingen för att börja jobba som diakonikonsulent i Västerås stift.

Ny personal på Lindgårdsskolan är Malin Sundkvist, som blir lärare för år 5. Sofie Bellman har fått jobb i Stockholm och har därför slutat på Lindgårdsskolan.

På Lindgårdsskolan 7–9 i Fagersta arbetar Nicklas Hildensjö, Stefan Pettersson och Helaleh Hamidi. På Västerskolan 6–9 i Västerås arbetar Banav Hawas, Anne Salmi, Eszter Schutz och Özcan Bahar. Rektor är Åsa Cederborg.

Ett varmt och innerligt tack

för alla vackra blommor och fantastiska presenter som jag fick vid avtackningen häromveckan. Jag är så rörd och tackar av hela mitt hjärta. Det var underbart att få träffa er allesammans och jag hoppas att vi kan få tillfälle att ses igen framöver. Tack för alla härliga år tillsammans här i Västanfors Västervåla församling.

Många kramar

Linda Mandelberg, diakon

Höstens gudstjänster

Sö 19/9 kl 10

Tyst vandring. Samling vid Västanfors kyrka.

Sö 19/9 kl 14

Verdis Requiem. Konsert i Västanfors kyrka med en finsk kör och Bergslagens kammarsymfoniker.

Sö 26/9 kl 18

Rock och popmessa i Västanfors kyrka.

Sö 3/10 kl 10

Familjegudstjänst i Västanfors kyrka.

Sö 10/10 kl 11

Finsk folksångsmessa i Brukskyrkan.

Sö 10/10 kl 18

Dragspelsgudstjänst i Västervåla kyrka. Skördeauktion i Sockenstugan efter gudstjänsten.

Sö 17/10 kl 18

Musikgudstjänst i Västanfors kyrka med kören Bergslagens röster.

Lö 23/10 kl 18

Händels Messias. Konsert i Västanfors kyrka med kyrkokören, Nora oratoriekör och Bergslagens kammarsymfoniker.

Sö 24/10 kl 10

Familjegudstjänst i Västanfors kyrka.

Lö 6/11 Alla helgons dag

kl 11 Finsk minnesgudstjänst i Brukskyrkan.
kl 16 Minnesgudstjänst i Västervåla kyrka. Kyrkokören.
kl 18 Minnesgudstjänst i Västanfors kyrka. Kyrkokören.
Kyrkorna och Skogskapellet är öppna under dagen.
Kaffeservering på Lindgården kl 13-17.30.

Sö 7/11 kl 18

Bluesgudstjänst i Västanfors kyrka.

Sö 14/11 kl 18

Rock och popmessa i Västanfors kyrka.

Sö 21/11 kl 13

Gudstjänst i hyttan, Engelsbergs bruk.

Lö 27/11 kl 18

Advent! Konsert med församlingens körer och orkester i Västanfors kyrka.

Sö 28/11 Fösta advent

kl 10 Familjegudstjänst i Västanfors kyrka med dopfest.
kl 15 Advenstgudstjänst i Brukskyrkan med kyrkokören.
kl 18 Advenstgudstjänst i Västervåla kyrka med kyrkokören och adventskaffe.

Sö 5/12 kl 13

Gudstjänst och kaffe i Västervåla hembygdsgård.

Lö 11/12 kl 17

Gränslösas julkonsert i Västanfors kyrka.

Sö 12/12 kl 10.30-14

Familjedag i Västervåla sockenstuga.
kl 13 Gudstjänst med Luciatåg i Västervåla kyrka.

Sö 19/12 kl 15

Gudstjänst i Brukskyrkan. Vi sjunger julens psalmer med allsångskören Full frihet.

Sö 19/12 kl 13

Kauneimmat joululaulut
De vackraste finska julsångerna. På Lindgården.

I Brukskyrkan firas gudstjänst kl 15 varannan söndag (udda veckor). Mer information om gudstjänster finns i predikoturen i Fagerstaposten och på församlingens hemsida www.svenskakyrkan.se/vastanfors

MITT i LIVET

Ansvarig utgivare: Henrik Rydberg, tel 434 10. **Redaktör:** Cecilia Kjellin Eriksson, tel 434 06. **Repro:** TEXT & REPRO, Västerås. **Tryck:** PRIMATryck, Halstahammar. **Omslagsfoto:** Magnus Aronson. Redaktören svarar för osignerat material.

WWW.SVENSKAKYRKAN.SE/VASTANFORS

Svenska kyrkan
VÄSTANFORS VÄSTERVÅLA

Mitt i livet frågar om miljö

1 Vad är bra miljö?

2 Finns det bra miljö för själen?

Ingrid Liljeros

1. Frisk och ren luft. Mindre utsläpp från bilar och fabriker.
2. Ja, lugn och ro. Trivsel. När jag är ute och dansar och när jag handarbetar då är det bra miljö för själen.

Andreas Ohlén

1. Vardagliga saker som till exempel sopsortering. Nya bilar som är miljövänliga.
2. Vet inte.

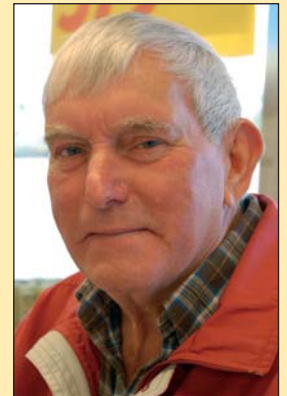
Johan Nilsson

1. Ren luft. Inget skräp efter vägarna. Rent och snyggt.
2. Ja, det finns det så klart. Lugn och ro är bra miljö för själen.

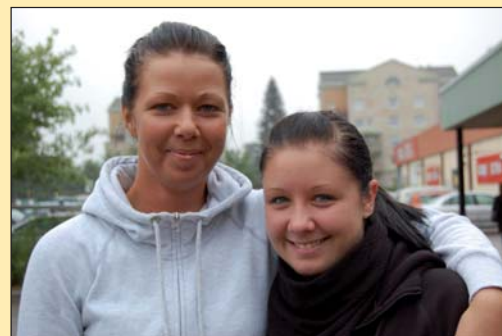
Axel Lund

1. Det ska vara rent och snyggt både utomhus och inomhus.
2. Nej, det tycker jag inte. Om jag vore rik så kunde jag göra vad jag ville.

Lotta Näslund

1. En jord som håller länge. Det handlar om återvinning och om hela livet, både klimat och social miljö.
2. Ja, hos min dotter här i Fagersta där jag kan jobba i trädgården och odla min kolonilott.

Elisabeth Johansson & Minna Prättälä

1. En ren miljö med bra luft utan avgaser och en trygg miljö för människor.
2. Ja, när man mår bra. När man är hemma hos vänner.